

освіту в початковій школі на рідній мові тієї людності, що населяє регіон; в тих регіонах, де живуть люди різних національностей, тим, хто становив меншість, мало бути забезпечено право на отримання освіти рідною мовою; російська мова мала вивчатися окремо; надання права органам місцевого самоврядування давати дозвіл на видання і використання підручників для початкових шкіл [5, с. 89-90]. Заключне рішення підписали 37 депутатів, представників усіх фракцій, крім соціал-демократів, мусульманської та польської груп [2, с. 13-14].

За своїм змістом “рішення 37” істотно різнилося від виступу полтавського депутата-вчителя Ю. Сайка. Воно мало ліберальніший характер, що свідчить про внутрішню боротьбу між радикально і ліберально налаштованими депутатами. “Рішення 37” мало демократичний, узагальнений для всієї Російської імперії характер, без конкретної прив’язки до України і це пізніше зіграло негативну роль у боротьбі патріотичних сил за вирішення української культурно-освітньої проблеми. Незважаючи на всі недоліки, позиція української громади в національно-освітній проблемі мала винятково важливе значення.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Белоусенко О. Украинский парламентский клуб // Украинский вестник. – 1906. – № 1. – 165 с.
2. Білокін О. І. Українське питання в Державній Думі Російської імперії (1906 – 1917). – Автореф. дис... канд. іст. наук. – К., 2001. – 20 с.
3. Гайдай О. М. Рух української громадськості за національну початкову освіту. Кінець XIX ст. – початок 1917 р. – Автореф. дис... канд. іст. наук. – К., 2005. – 17 с.
4. Государственная Дума. Второй созыв. – Т. 1. – 547 с.
5. Менишков М. Национальная трещина // Новое время. – Петербург. – 1911. – 8 декабря. – С. 4-16.
6. Іваненко В. В., Голуб А. І., Світленко С. І. Українське питання в Російській імперії та Радянському Союзі (XVIII – перша половина XX ст.). – Дніпропетровськ: Промінь, 1998. – 191 с.
7. Сарбей В. Г. Національне відродження України // Україна крізь віки. – Т. 9. – К., 1999. – 335 с.
8. Тригубенко В. В., Нестеренко Л. С. Освіта і педагогічна думка в Києві за тисячу років. – К.: Либідь, 2002. – 128 с.

Полтавський О.

ОСВІТНІ ПЕРЕДАЧІ ДЛЯ ДІТЕЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ ТЕЛЕБАЧЕННІ

Освіта – процес розвитку та саморозвитку особи, пов’язаний з опануванням соціально значущого розвитку людства, втіленого у знаннях та уміннях, творчій діяльності й емоційно-ціннісному ставленні до світу. Це необхідна умова збереження й розвитку матеріальної та духовної культури. Основний шлях набуття освіти – навчання та самоосвіта.

У комплексі завдань, які виконують електронні засоби масової інформації, важливе місце належить поширенню знань.

Проблеми використання телебачення і радіо як технічних засобів навчання, освіти, досліджували за радянських часів А. Мельникова (Радио – детям (1966 р.), Б. Вовк (3 мікрофоном у світі прекрасного (1967), В. Ксенофонтов (А если в семье телевизор й... дети? (1973 р.), Л. Чашко (Кіно, радіо, телебачення у виховній роботі (1979 р.). Матеріали, присвячені педагогічним вимогам підвищення ефективності впливу телебачення на виховання підростаючого покоління, опубліковані у збірнику “Телевидение й дети” (1976 р.). Феномен навчального ефіру незалежної України серйозно ніким не вивчався, тим більше не було опубліковано жодної монографії за досліджуваний період. Тим і зумовлюється вибір теми даної статті.

Відомий український педагог В. О. Сухомлинський, вважаючи, що мистецтво – засіб виховання чутливої совісті, писав: “Школа має навчити людину жити у світі прекрасного, щоби вона не могла жити без краси, щоб краса світу створювала красу і в ній самій” [1, с. 411] Навчальне телебачення допомагає школі втілювати цю пораду в життя. Літературно-естетичні та історичні цикли, цикли з природничих дисциплін дають можливість залучити учнівську молодь і дошкільнят до творчості видатних майстрів вітчизняної і світової культури, до світу живопису, театру, музики, історії нашої Вітчизни, виховують усвідомлення приналежності до свого народу, його культурних цінностей.

Вхід телебачення у систему середньої і вищої освіти в нашій країні був дуже швидким і підтримувався прогресивними педагогами. Спочатку телебачення, як і кіно, на уроках подавалося фрагментарно, що, відповідно, не могло повністю задовольнити потреб ні учнів, ні педагогів. Почалися дискусії щодо ролі і місця телебачення на уроці, в післяурочний час, вдома; про його значення у вихованні і в повсякденному житті вчителя, учня, кожної людини [2], [3], [4].

Освіта за допомогою телебачення використовує різні жанри: репортаж з лабораторії, музею, інтерв’ю з діячами культури, вченими й ін. Телеекскурсії по залах музеїв, виставочних залах, пам’ятних місцях дають

можливість мільйонам людей побачити скарби вітчизняного і світового здочства, духовної і матеріальної культури. Але на каналах українського телебачення загальноосвітні передачі стають рідкісним явищем: якщо й транслюються окремі передачі цього блоку, то в незручний для дітей час. Наприклад, на другому каналі у робочі дні практикуються освітні передачі: "Цей день в історії", "Історія української державності", "Цей таємничий світ", "Оповідання про тварин", "Урок французької" та інші. Але зазначені передачі транслюються у час, коли всі діти на уроках, вечірнього ж повторення їх немає.

Однією з найцікавіших на освітньому каналі українського телебачення є передача "Історія української державності". У студію часто запрошуються люди, які розповідають про історію України або історію України та окремих її регіонів. Демонструються фрагменти з художніх та документальних фільмів, але часто озвучених російською мовою. Зневажливе ставлення до рідної мови та культури може призвести до самознищення нації Людина, що зрікається мови своїх батьків, етнічного кореня, прирікає себе на духовне спустошення, перериваючи дію свого етнокультурного коду [5, с. 11].

На російськомовній телепередачі "Уроки гарної поведінки" виступає ведучою Сова. Вона знайомить з правилами належної поведінки й на завершення демонструються мультфільми. Передачі такого зразка – річ хороша, але транслювання її російською мовою утруднює мовне, культурно-національне зростання українців.

Канал ТРК "Україна" двічі на день з 2001 року демонструє годинне дитяче шоу – "Срібний апельсин". Ця програма в ігровій формі знайомить з правилами дорожнього руху, нормами повсякденної культури поведінки. Вона розрахована на дітей віком від 4 до 12 років, які безпосередньо беруть участь у передачах.

В умовах розвитку освіти в незалежній Україні дуже важливо на підставі досвіду, набутого в Англії, Японії, США, колишньому СРСР і в колишній УРСР, створити і реалізувати найбільш оптимальний варіант використання електронних ЗМІ у навчальному процесі. Особливої уваги потребує вивчення іноземних мов. Адже входження України у європейську і світову спільноту потребує знання багатьох мов. Крім цього, ситуація з функціонування української мови в Україні також вимагає особливої уваги до вивчення української мови і запровадження її в усі сфери українського суспільства.

Певний досвід з використання телебачення і радіомовлення у навчальному процесі уже нагромаджено в незалежній Україні. Наприклад, на другому каналі Українського телебачення працює "Освітній канал", по якому транслюють заняття з іноземних мов.

Зазначимо, що в Україні склалася ситуація, коли одночасно потрібно дбати про культуру української мови, її чистоту, поглиблення застосування в усіх сферах суспільно-державного життя і водночас поліпшувати вивчення іноземних мов, щоб відкривати для себе світ і презентувати для багатьох невідому Україну. У цьому аспекті надзвичайно важлива роль належить електронним ЗМІ. Безперечно, ми повинні опанувати все ліпше з досягнень світової цивілізації, в тому числі і в галузі використання електронних ЗМІ для навчання дітей. Вміле використання їх служить добру, а зловживання приносить зло.

Телебачення і радіо завдяки мобільності, поліваріантності, оперативності, наочності, документальності й доступності належать до невичерпного арсеналу засобів освіти та виховання, зокрема на ниві вивчення іноземних мов. Проблеми використання сучасних аудіовізуальних засобів у системі освіти й виховання привернули увагу громадськості багатьох країн світу. Нині у розвинених країнах світу функціонують дитячі телеканали для різних вікових груп і на різноманітні теми. Одні з них показують лише мультфільми, інші пропонують навчально-пізнавальні та релігійні програми.

У книзі "Молодь, отруєна знанням" французький публіцист Ж. Русле констатує, що зростання обсягу відеоінформації пригнічує свідомість молоді. Значної її частині притаманні настрої песимізму, безвиході й відчаю. Західна цивілізація "залишає молодь неозброєною перед суворими реаліями життя, боротьбою різних цінностей" [6, с. 16].

В Європі освітні програми транслюються громадськими телевізійними каналами. Понад 300 програмами, у тому числі відомістними, розважальними й безпосередньо навчальними, охоплені усі вікові категорії учнів. BBC транслює блоки програм з наукових досягнень та відкриттів, з історії, культури, бізнесу, іноземних мов. Адміністрації музеїв і освітніх центрів Європи співробітничують з телевізійними каналами, періодично розробляючи рекомендації з тематики програм. Існують й канали, цілком присвячені освіті. Наприклад, освітній канал BBC KNOWLEDGE здійснює трансляцію через супутник, орієнтуючись на аудиторію, що складається переважно з учнів старшого ступеня школи, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Яскравим досягненням пізнавальної документалістики Британської телерадіокомпанії Бі-бі-сі кінця ХХ ст. є серіал "Життя птахів" відомого режисера Д. Аттенборо, а також інші твори цього жанру: "Ренесанс" і "Прогулянки з динозаврами" (в останньому доісторична фауна відтворюється за принципом віртуальної реальності).

У США загальна кількість освітніх каналів сягає понад 800; крім традиційних передач, що доповнюють федеральні освітні програми, широко практикуються різноманітні шоу освітнього характеру, демонструються документальні історичні фільми й фільми з країнознавства.

З метою підвищення ефективності телевізійного навчання технології d-НК успішно використовуються у навчанні японської молоді. Ними охоплено понад 82% дитячих садків, майже 100% початкових шкіл, більша частина середніх та старших класів японської загальноосвітньої школи [7, с. 114]. Навчально-освітні програми телебачення Японії – багатоадресні й масово профільні. Більшість з них не лише змістовні, але й

високо майстерні за формою подачі матеріалу. Це досягається використанням елементів теледокументалістики, мультиплікації, графіки, музичного супроводу, й навіть елементів театральності.

Освіта за допомогою телебачення використовує різні жанри: репортаж з лабораторії, музею, інтерв'ю з діячами культури, вченими й ін. Телеекскурсії по залах музеїв, виставочних залах, пам'ятних місцях дають можливість мільйонам людей побачити скарби вітчизняного і світового здобутку, духовної і матеріальної культури.

Показ того чи іншого історичного факту, відтворення образів героїв художніх творів можуть бути здійснені за допомогою інсценівки, що будується так, щоб не порушувалася вірогідність і документальність передачі, а ведучий (вчений або інші учасники – фахівці з досліджуваної проблеми) не спілкувався з акторами. Ведучі можуть коментувати інсценівку, викладати дані, відштовхуючи від її, але не “бути спілняком” у ній.

Літературний сценарій такої передачі повинний передбачати не тільки драматургію інсценівок, але й образно-осмислене, достовірне сполучення художніх елементів з виступами її учасників – вчених і фахівців.

Українські кабельні мережі включають зарубіжні телепрограми для дітей до своїх тарифних пакетів. Коштує ця послуга недешево – від 30 до 150 грн. на місяць, підключення ж коштує близько 300 грн. Але більшість телепрограм дублюються російською мовою, й україномовній дитині запропонувати фактично нічого. Останнім часом діти із забезпечених родин, користуючись засобами супутникового телебачення, дедалі частіше дивляться зарубіжні дитячі телеканали мовами оригіналу – англійською, польською, французькою. Це ефективно допомагає у вивченні іноземних мов.

У березні 2006 р. відзначила своє дев'ятиріччя Євпаторійська дитяча телестудія «Перший крок», заснована регіональним управлінням у справах дітей та молоді. Тематична спрямованість передач і фільмів цієї студії – пізнавально-розважальна, хоча з домінуванням ігрових сюжетів та прагненням творчого колективу прищепити дитячій аудиторії небадужість до прекрасного.

У липні 2004 року в Донецьку відбулася презентація спеціалізованого каналу дитячого телебачення, який розмістився в обласному Палаці дитячої і юнацької творчості. Його творчим колективом створено створено захоплюючий фільм про природу “Маленькі шедеври”, десятисерійний фільм “Дівчинка Ліза та її друзі”. Готуються цикли дитячих передач “Садиба” (про домашніх тварин), “Ой, як цікаво!” (про обдарованих дітей). Дитяче телевікно” відтворює на домашньому екрані картинку життєдіяльності дитсадка.

Жанрова розмаїтість просвітницької телевізійної програми ґрунтується на тематичній, науковій розмаїтості: зміст передач підказує адекватну форму інтерпретації навчального матеріалу, за умови ефективного показу певних фільмів або передач.

Діяльність державних органів, відповідальних у радянську епоху за освітньо-виховну політику, ввійшла в суперечність з імперативами сучасного суспільного життя. Послабився соціальний контроль за моральним вихованням підростаючого покоління. Фактично зліквідовано дитяче телебачення як чинник функціонування державної освітньо-виховної системи. Причинами цьому є глибока світоглядна криза російського суспільства, відмова від традиційних засад культурної організації суспільства в умовах нерегульованої ринкової економіки.

Прикро, але на українському телебаченні бракує інтелектуальних програм для дітей. Один з небагатьох у даному жанрі проект “Інтелект-шоу LG “Еврика!” став лауреатом національної премії “Телетріумф” у номінації “Дитяча програма”. 1 червня 2005 р. у Міжнародний День захисту дітей, було проведено телевізійну зустріч першокласників Києва та Одеси. Ведучими задавалися суто дитячі запитання щодо птахів, тварин, стосовно обізнаності у казках, мультфільмах, загадках тощо. Засвідчити своє красномовство юні учасники “інтерв'євської” програми змогли, обговорюючи складне питання “Ким я стану після закінчення школи?”.

Останнім часом канал “Інтер” транслює навчально-пізнавальні програми “Англійська для дітей”, “Абетка для малюків”, “Цікава арифметика”. Привабливими для дітей та юнацтва є демонстровані на зазначеному каналі науково-популярні програми каналу “Дискавері”, а також пізнавальна програма англійського каналу Бі-Бі-Сі “Жива природа”.

Освітні телепрограми в Україні регулярно почали виходити з 1965 року. Першими студіями, які стали їх транслювати, були Київська, а пізніше – Одеська. Перші передачі “Шкільного екрану” будувалися за принципом ілюстрованої лекції, з мінімальною затратою часу і коштів. Але це було великою справою як для учнів шкіл, так і для педагогів. З кожним роком збільшується кількість ефірного часу “Шкільного екрану”, з'являються нові теми, рубрики.

У 1991 році мовлення Головної редакції науково-популярних і навчальних програм в ефірі республіки досягло 160 годин. Частка ефірного часу “Шкільного екрану” становила більше вісімдесяти однієї години.

За тематикою передачі в цьому циклі групуються попредметно: з історії, української мови та літератури, музики, основ інформатики та обчислювальної техніки тощо. Прикметно, що серед тем з історії нині збільшилася частка актуальних: про запорізьке козацтво, історичні пам'ятки Київської Русі тощо.

Найбільш прогресивні зміни сталися у циклі передач з української літератури. Серед нових передач з цього предмету, які тільки в 1997 навчальному році з'являються на екранах: “М. Хвильовий. Мати”, “Л. Костенко. Маруся Чурай”, “Остап Вишня. Вишневі усмішки”, “Біблія”.

Передачі з музики знайомлять учнів з шедеврами музичної спадщини таких відомих композиторів, як

М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко та інші. Отже, колектив Головної редакції науково-популярних і навчальних програм досить плідно працює над формуванням свого ефіру.

На українському телебаченні навчальний ефір постійно вдосконалюється, збільшується кількість передач, шукаються нові методи як їх побудови, так і показу.

Щороку з'являються нові теми навчальних передач, які вимагають нестандартного підходу, розкриття, структурної побудови, мета яких розвивати українську національну культуру у царині книг, в її природному зв'язку з культурами інших народів, ефективного використовувати літератури в національно-культурному відродженні українського народу, його історичної свідомості і традицій, у вихованні культури читання, активізації культурно-просвітницької та благодійницької діяльності.

У циклах "Шкільний екран" і "На допомогу школі" підготовлено нові передачі «класичної» дидактики телевізійного викладу навчального матеріалу. На екрані з'явилися художньо-публіцистичні образи, асоціативні підходи, вдало введені закони сценічного мистецтва. Це свідчить про те, що в процес створення навчального мовлення країни вливаються нові сили, отже, навчальне телебачення живе, і є надія, що воно й надалі розвиватиметься, вдосконалюватиметься і виховуватиме нові покоління молоді суверенної України.

Телебачення будується відповідно до вимог сценарної побудови навчального матеріалу, які визначаються здебільшого зображально-виражальними засобами, що відповідають конкретній жанровій формі. Основною рисою всіх жанрів екранного мистецтва є показ подій і явищ в їх розвитку. До того ж цей розвиток може бути як зовнішнім, таким, що виражений в певній фізичній дії, так і внутрішнім, який розкриває процес виникнення, становлення думки, ідеї, уявлення, теорії і т.д., він може показувати їх діалектичне протиріччя, боротьбу за своє утвердження і право на існування.

Створювана працівниками телебачення освітня передача – продукт творчості конкретного колективу. В ній так чи інакше відбивається розуміння поставленого завдання редактором, режисером, художником, оператором, їх образне бачення передачі в цілому, в конкретній формі. Вибраний жанр передачі, прийоми зйомок і показу об'єктів, характер монтажу кадрів, використання тих чи інших засобів телевізійної виразності, динаміка, ритм, звук, зорове вираження передачі, персоніфікація, конкретна форма викладу навчального матеріалу, використання елементів драматургії при вибудові сюжетної лінії – все це дає підстави говорити про художній рівень телевізійного втілення навчального матеріалу.

Разом з цим строга науковість, достовірність, логічна стрункість викладу вимагають втілювати об'єктивну картину зображальних фактів чи явищ, не змінюючи суб'єктивним баченням та інтерпретацією теми, яке завжди присутнє у художніх творах. Таким чином, ми можемо говорити про такий синтез телевізійного мистецтва і педагогіки, при якому обидві складові не існують в первісному вигляді, взаємодіючи, видозмінюючись.

Засоби впливу екрана набувають нових якостей: аудіовізуальна мова, телевізійні зображально-виражальні засоби, арсенал художніх прийомів перетворюються в такі "інструменти", за допомогою яких здійснюється процес навчання і які вимагають створення методів, які б дозволяли їх ефективно використовувати.

У процесі підготовки навчальних передач часто виникають труднощі із озвученням закадрового матеріалу. Розвиток сюжету, драматургія передачі вимагає "свого" закадрового голосу. Скажімо, важко уявити звучання тексту листів Б. Хмельницького до російського царя (передача "Богдан Хмельницький – державний і політичний діяч", ефір 12 березня 1991 року) [8]. Внутрішній стан актора (текст озвучував заслужений артист РСФСР Микола Бабенко) десь переплівся із славою і трагізмом XVII сторіччя.

Для того, щоб матеріал, як кажуть, "заграв", потрібно до кожної передачі шукати відповідних виконавців. Процес цей складний, здебільшого через невелику кількість таких акторів, котрі могли б вловити редакторсько-режисерське бачення того чи іншого фрагменту, передачі в цілому.

Велику роль у передачі відіграє ведучий – головний носій нової інформації, дидактики викладу навчального матеріалу. Його професійна майстерність часто відіграє вирішальну роль для успіху передачі. Тому проблема ведучого в навчальному телебаченні також виділяється як головна.

Наприклад, передача з історії Києво-Могилянської академії [9] Тут обов'язково постає запитання: чим ведуча привернула увагу глядачів? Перш за все мовою. В ній дуже багато "неправильних" слів, нелітературних, але це жива, дуже щира довірлива мова. Головне те, як вона говорить. Вона не розповідає комусь абстрактному, а вам, конкретному глядачеві. Ведуча з вами спілкується. Вона й розпочинає свою бесіду словами "ми знаходимося", "ми зараз з вами завітаємо", завдяки цьому ми постійно знаходимося з нею в приміщенні Києво-Могилянської академії. Все це створює ефект присутності і безпосереднього спілкування.

Школярі, зацікавлені в освітніх передачах, іноді навіть предметно уявляють, якими в ідеалі хотіли їх бачити. Особливо високий процент серед таких учнів сільських та районних шкіл. Школи, віддалені від центру майже завжди мають слабку технічну базу, обмежену кількість підручників, посібників, дидактичних матеріалів. Якщо у великих містах є можливість вибирати, в яку бібліотеку піти – в спеціалізовану чи загальну, – то в районному центрі, а в селі й поготів, вибору практично немає.

Тому майже всі телепередачі викликають жваву зацікавленість школярів, а програми навчального мовлення часто стають для них єдиною можливістю вийти за межі підручника, почути щось нове, отримати потрібну інформацію в доступній та цікавій формі. Варто, напевно, не забути й фактор психологічної

схильності до сприйняття нового у провінційній молоді. Низький рівень оснащення таких шкіл технічними засобами інформації сприяє гарному ставленню молоді до телевізійних програм, особливо освітнього характеру.

Тема просвітництва, звертання до дитячої, молодіжної аудиторії для багатьох сучасних телекомпаній усе більше і більше стає другорядною. Одна за іншою з програм центрального і місцевого віщання зникають передачі науково-популярного, просвітницького характеру, тому що ці передачі, адресовані соціально найменш захищеним шарам населення, не викликають матеріального інтересу ні у власників телеканалів, ні в рекламодавців. Тому суспільство з таким нетерпінням чекає законодавчих актів, що регулювали б співвідношення інформаційних, розважальних і культосвітніх (вітчизняних і закордонних) передач у програмах телебачення в центрі і на місцях.

Але спеціалісти вважають, що з часом усі засоби масової інформації відійдуть від моделі пасивного і одностороннього розподілу інформації в бік спеціалізації, індивідуального вибору і багатобічної участі. Цій тенденції найбільше відповідають альтернативні засоби комунікації, які вже нині починають реалізовувати різноманітні моделі інформаційного обслуговування в системі суспільного мовлення США. Наприклад, третина телестанцій поставляє освітні програми у відеокасетах безпосередньо школам та іншим загальноосвітнім установам. Ряд станцій доповнює звичайні передачі програмами кабельного телебачення. Це дозволяє споживачеві приймати освітні програми вдома, у школі, в установах. Став реальністю двобічний аудіовізуальний зв'язок між викладачем і учнем.

Отже, сучасну ситуацію з освітнім "дитячим" телебаченням в Україні можна пов'язати з відсутністю системного підходу до дитячого віщання, а також причинами економічного порядку. Загальноосвітні передачі національного виробництва як напрям лише починають розвиватися. Нині їх майже цілковито витісняє зарубіжний телепродукт, але потенціал вдосконалення освітніх передач українського виробництва дуже значний.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинський В. О. Ставлення до краси в природі і суспільстві // Вибрані твори. В 5-ти томах. – Т. 2. – К.: Радянська школа, 1976.
2. Применение динамической экранной информации в высшем образовании. – М.: МГУ, 1988.
3. Современные проблемы создания и использования учебных кинофильмов и телепередач / Четвертая Всесоюзная конференция. – М. – Орджоникидзе, НИИ АПН, 1975.
4. Станчек Н. А. и др. Материалы к учебным телепередачам по литературе: Методические рекомендации и сценарии. – Л., 1969.
5. Комаринець Т. Державна мова і двомовність. – Львів, 1995.
6. Rousslet J. La jeunesse malade du savoir. – P., 1987.
7. Білоус О. Телебачення і радіомовлення у навчальному процесі // Телевізійна й радіожурналістика. Зб. науково-методичних праць. – 2002. – Вип. 4.
8. Богдан Хмельницький – державний і політичний діяч. Ефір 12 березня 1991 р. // Архів УТ – Б 210010-91.
9. Києво-Могилянська академія. Ефір 27.05.91 р. Архів УТ – К 43006-91.

Анотація

В статті розглядається сучасна ситуація з освітнім "дитячим" телебаченням в Україні, аналізуються особливості розвитку освітніх передач українського виробництва.

Кириєнко О.

РОДИНА КОЦЮБІНСЬКИХ – ОСЕРЕДОК ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ЖИТТЯ ЧЕРНІГОВА

Михайло Михайлович Коцюбинський – український письменник, ім'я якого відоме широкому загалу. Проте, мало хто замислюється над постаттю М. Коцюбинського та його родини як духовно-інтелектуальної основи, центру громадського і національного життя в масштабах Чернігівщини та всієї України.

Сучасність вимагає деякого підсумування, осмислення діяльності, ролі, впливу М. Коцюбинського на розвиток громадськості Чернігова та всього національно-визвольного руху. Значна частина діяльності родини Коцюбинських, що стосувалась національного життя, контакти з діячами національно-визвольного руху не висвітлювались, замовчувались, а листування з М. Грушевським, С. Петлюрою, В. Винниченком зовсім вилучались з фондів музею та архівів.

В радянський час постать М. Коцюбинського розглядали вчені: М. П. Партолік, М. М. Потупейко,